

Polshchi (1939-1944 rr.): spetskurs [dlia studentiv V kursu istoriko-iurydychnoho fakultetu, spetsialnist «Istoriia»] / Ukl. O.V. Davydenko. – Nizhyn: PP Lysenko, 2014. – 38 s.

3. Zaiachkivska N.M. Osvita i pedahohichna dumka Polshchi dlia studentiv V kursu filolohichnoho fakultetu: navchal.-metod. mater. [dlia studentiv V kursu filolohichnoho fakultetu, spetsialnist «Polska filolohiia»] / N.M. Zaiachkivska. – Lviv: Vydavnychiy tsentr Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2011. – 12 s.

4. Informator kafedry zahalnoi ta sotsialnoi pedahohiky (Opysy pedahohichnykh kursiv i spetskursiv): Informatsiini materialy / Uklad. D.D.Hertsjuk. – Lviv: Vyd. tsentr Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2012. – 47 s.

УДК 17:331.102.24:61-051

Круковська Ірина Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри природничих та соціально-гуманітарних дисциплін Житомирського інституту медсестринства

E-mail: alexvoz@ukr.net

ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI ст.) наголошується, що одним з принципів її реалізації є неперервність, яка відкриває можливість для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, досягнення цілісності і наступності у навчанні та вихованні; перетворення набуття освіти у процесі, що триває упродовж всього життя людини. У «Національній доктрині розвитку освіти України» передбачено послідовний перехід від репродуктивної авторитарної освіти до освіти інноваційного, гуманістичного, прогресивного типу.

Відтак, можна говорити про актуальність розвитку в Україні освіти впродовж життя, оскільки динаміка соціально-економічного, науково-технічного розвитку суспільства, зростання потреб в інтелектуалізації виробництва зумовлюють необхідність неперервної освіти. Таким чином, стратегічним принципом сучасної парадигми професійної освіти є її неперервність, що знайшло відображення у різних наукових аспектах: історичному (С. Батишев, А. Вихрущ, І. Огороднікова та ін.); філософському (І. Зязюн, І. Кон, В. Кремень, В. Лутай та ін.); теоретико-методологічному (С. Гончаренко, Н. Ничкало, С. Сисоєва та ін.); психологічному (Г. Балл, Н. Побірченко, В. Рибалка та ін.). Досліджується проблеми наступності, неперервності у освіті вивчається на основі різних профілів навчальних закладів (О. Волошенко, О. Губенко, Л. Куліненко, Т. Становська, О. Пащенко).

При цьому великої важливості набуває процес професійної підготовки та професійного становлення сучасного фахівця,

зокрема й медичної сестри. Нині в Україні в якості керівників сестринського процесу та викладачів медичних училищ, коледжів та ВНЗ працюють переважно лікарі, які не мають спеціальної медсестринської освіти. У той же час вимоги сучасного світу потребують висококваліфікованих фахівців зі спеціальною освітою.

Аналіз професійної діяльності медичної сестри дозволяє дійти висновку, що етичний аспект цієї діяльності постає одним із головних відповідно до основного спрямування медичної практики, яка стосується процесу лікування людини, підвищення рівня її здоров'я, яке постає її головним життєвим ресурсом.

Відтак, завдання статті є аналіз професійної діяльності та професійного вдосконалення медичних працівників скрізь призму етичного, морально-духовного аспекту.

Суттєво, що нині значну увагу Міністерство охорони здоров'я України приділяє удосконаленню підготовки середньої ланки фахівців, особливий акцент ставиться на покращення освіти та організації роботи в практичній медицині. Головною метою реформи підготовки медичних сестер, яка вже перейшла до ступеневої моделі є її приведення до рівня міжнародних стандартів [5]. Важливо зазначити, що медсестринство – це чисельна ланка спеціалістів охорони здоров'я, яка об'єднує близько 500 тисяч працівників. Роль медпрацівників середньої ланки є очевидною і надзвичайно важливою. Вивчення міжнародного досвіду з питань розвитку медсестринства засвідчує, що раціональне використання сестринських кадрів сприяє значному покращенню якості, доступності та економічності надання медичної допомоги населенню, ефективному використанню ресурсів в охороні здоров'я, профілактиці захворювань.

Важливо, що Всесвітня організація охорони здоров'я розглядає сестринський персонал як реальний потенціал для задоволення зростаючих потреб населення в доступній медичній допомозі, враховуючи, що сестринський персонал складає близько 75% кадрового потенціалу охорони здоров'я [6]. При цьому розвиток ступеневої медсестринської освіти в Україні певний час стримувався відсутністю досконалої законодавчо-нормативної і фінансової бази, інформаційної підтримки, наукових досліджень в галузі сестринської справи.

Принагідно зазначити, що формування в нашій державі ринкових відносин і реформування системи охорони здоров'я відповідно до Концепції розвитку охорони здоров'я населення України вимагає, поряд з іншим, якісного перегляду змісту освіти у напрямку її інтеграції в міжнародну систему, диференціації діяльності медичних сестер залежно від нових функцій, зумовлених новими соціально-економічними умовами. Актуальність перетворень у медсестринстві, як складовій системи охорони здоров'я України, визначається, крім того, сучасними соціально-

економічними потребами по прискоренню наближення якісної та доступної медсестринської допомоги до потреб населення [5].

Наведені міркування знаходять своє відображення в державних документах: в Основах законодавства України «Про охорону здоров'я» підкреслюється, що кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я; у державних документах щодо проблем освіти і виховання (Закони України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про охорону дитинства», Національна програма «Діти України», Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті), наголошується на необхідності реформування соціально-економічної сфери України, що потребує оптимізації та вдосконалення системи вітчизняної освіти, гармонійного розвитку підростаючого покоління, формування у нього духовної культури та здорового способу життя.

Таким чином, за сучасних умов особливого значення набувають *духовно-моральні, етико-деонтологічні засади професійної діяльності та професійного вдосконалення медичного працівника*, які постають одним із провідних психолого-педагогічних чинників виховання в молоді культури здорового способу життя, оскільки соціально-медична сфера, в якій працюють медики, виявляється потужним розвивальним середовищем для дітей та молоді, є одним із найбільш важливих психолого-педагогічних чинників формування особистості школяра, у структурі якого орієнтація на гармонійний, здоровий спосіб життя займає провідне місце.

Наш практичний досвід роботи як медичного працівника та аналіз відповідних наукових джерел досвід дозволяють зробити висновок, що визначити сутність моралі лікаря неможливо без знання характеру і особливостей його праці, тобто без аналізу самого об'єкту, який безпосередньо відображається в моралі медичного працівника. Зазначений підхід відповідає положенню про необхідність шукати сутність духовних новоутворень не тільки в нас самих, але і в тих об'єктах, які нами відображаються. Таким чином, праця медичного працівника як специфічне суспільне явище має свої особливості. Перш за все, ця праця передбачає процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії людей. Як і в праці педагога, в праці лікаря його предмет – людина, знаряддя – людина, продукт – також людина. Тут лікувально-діагностичні методи нерозривно пов'язуються з особистісними відношеннями та уподобаннями. У цьому контексті надзвичайної важливості набувають морально-психологічний аспект діяльності та професійного вдосконалення медичного працівника, який має уміти ототожнювати себе з хворим, розуміти і відчувати психологічні та фізичні проблеми людини, чим визначається істинність професійного покликання медичного працівника, який маж бути прикладом для оточуючих,

він повинен виділятися серед інших людей своєю культурою, стриманістю, вихованістю [5].

Зазначимо, що духовно-моральні проблеми з глибокої давнини були в центрі уваги мислителів, філософів, подвижників світових релігій. Серед них Кришна, Лао-цзи, Гаутама Будда, Конфуцій, Мойсей, Ісус Христос, Заратустра, Магомет, Сократ, Платон, Аристотель, Сенека, Локк, Спіноза, Шопенгауер та ін. Сьогодні спостерігається помітне збільшення наукових досліджень, присвячених вивченню психолого-педагогічних аспектів загальнолюдських, національних, професійних морально-етичних проблем.

У зв'язку з цим виокремимо напрями, у сфері яких науковці прагнуть диференціювати певну морально-етичну якість особистості: моральну відповідальність (Т. Гаєва, П. Євдокімов, С. Єлканов, В. Радул, Н. Севостьянова), моральну культуру (Т. Аболіна, Л. Воронько), гідність (Г. Вітольник), сумлінність (В. Григораш, В. Деміденко), соціокультурну толерантність (Д. Зинов'єв), моральну надійність і стійкість (В. Чудновський) тощо. В окремих працях є спроби систематизувати моральні якості фахівців (Т. Аболіна, О. Воронько, Є. Грабаренко, Н. Крилова, А. Кузнєцова, В. Кукушин). Особливої уваги заслуговує доробок науковців (В. Банщикова, В. Гуськов, Ю. Зубарев, А. Зюбан, Б. Карварсарський, А. Квасенко, В. Котельников, І. Крижанівська, В. Матеев, Г. Морозов, І. Мягков, В. Мясищев, Г. Царагородцев, В. Шатило та ін. [1–6]), які досліджують етико-деонтологічні проблеми професійно-педагогічної діяльності сучасного медичного працівника. Аналіз цих джерел свідчить про значний педагогічний потенціал етико-деонтологічних засад діяльності лікаря.

Загалом, можна говорити про медичну етику як аспект загальнолюдської етики, яку можна визначити як науку про моральні цінності вчинків і поведінку лікаря в сфері його професійної діяльності. Лікарська етика інтегрує сукупність норм поведінки і моралі, визначає почуття професійного обов'язку, честі, совісті і гідності лікаря. Своє ж практичне вираження етика медичного працівника знаходить в конкретних моральних принципах, визначаючи його ставлення до хворої людини в процесах взаємодії як з хворим, так і з його родичами. Цей цілісний моральний комплекс медичного працівника визначається терміном "деонтологія" (від грецького "*deon*" – обов'язок, і "*logos*" – вчення).

Відповідно, деонтологія постає вченням про професійні обов'язки лікаря, яке охоплює сукупність етичних норм, що стосуються його професійно-педагогічної сфери. Відтак, деонтологія – це практичне втілення морально-етичних принципів у сучасного медичного працівника, спрямованих на створення максимально сприятливих умов для ефективного лікування хворих та надання їх психологічно-терапевтичної допомоги. Саме у сфері

деонтології реалізуються як положення щодо сутності та змісту лікарської діяльності, її специфіки і становлення, так і обґрунтовуються рекомендації, яким сучасному лікарю слід керуватись у процесі професійного самовдосконалення, тобто під час формування у себе специфічного лікарського ставлення щодо суспільства, своєї професії, своїх помилок і успіхів, товаришів-колег і хворої людини. У сферу деонтології входять проблеми, пов'язані з лікарською тактикою, взаємовідносинами лікаря і хворого, поняттям про лікарську таємницю та колегіальність тощо.

Відтак, етичний аспект діяльності медика реалізований у деонтології, яка регламентує цю діяльність під кутом зору інтересів хворого, інтегрує різнобічні аспекти медичної діяльності, починаючи з етичних, моральних принципів, і закінчуючи правовими питаннями в конфліктних ситуаціях.

У цілому можна констатувати, що духовно-моральний аспект діяльності медичного працівника постає головним аспектом цієї діяльності, яка реалізується як творча та результативна тою мірою, якою сучасний медик дотримується загальнолюдських моральних норм. Як пише В. Шатило, духовно-моральний та креативний аспекти праці медичного працівника щільно пов'язані, оскільки професія лікаря являється творчою, коли лікар (медична сестра) не може догматично слідувати визначеним постулатам і приписам, не враховуючи характеру лікування захворювання, психологічних і інших факторів і причин. Перед лікарем в кожному конкретному випадку виникають завдання, для рішення котрих необхідне самостійне мислення і вміння передбачати наслідки своїх дій [5]. Тим більше, що провідні вітчизняні лікарі завжди всіляко пропагували безкорисну медичну допомогу і негативно ставилися до приватної практики.

В сучасних умовах технізації та прагматизації медицини та значного прогресу фармакології надзвичайно зросло значення принципу «не зашкодь», оскільки технічний прогрес надає медичним фахівцям можливість більш активно втручаючись в природу людини, коли виникає ситуація морального конфлікту. Більш того, дедалі складнішим і опосередкованим стає в сучасних умовах спеціалізації медицини моральний зв'язок між лікарем і хворим, коли створюється, на жаль, об'єктивна можливість для знецінення особистісного підходу до хворого. Саме на це звертає увагу і ВООЗ, вказуючи, що сенсом існування медицини був і залишається хворий, хоча в результаті зростаючої профілізації медичної науки і з'явилась тенденція відходу до сприйняття хворого як єдиного цілого.

При цьому універсальний медичний принцип «не зашкодь» вимагає від медика не тільки обережності в діях, виключення зі своєї медичної практики всього необміркованого, необґрунтованого; медичним працівникам у повсякденній

діяльності слід дотримуватись принципу колегіальності – співробітництву медичних працівників, основна мета якого полягає у відновленні і зміцненні здоров'я народу. Цей принцип колегіальності передбачає довіру, взаємоповагу, взаєморозуміння та не виключає самостійності медичного працівника в діях і особистій відповідальності. При цьому принцип колегіальності в наш час набуває особливого значення, оскільки швидкий розвиток медичної науки збільшує кількість засобів і методів впливу на хворого, що значно підвищує кількість і можливість помилок у роботі медичного працівника [1; 2; 5].

Таким чином, на результати лікування значний вплив спричиняє особистість і підхід лікаря, особливо його співчуття, увага, щирість, а взаємовідносини лікаря і хворого, які набувають педагогічно-розвивального сенсу, починаючи з першої їх зустрічі, залежать, перш за все, від лікаря, від його моральних і психологічних якостей. Все це підтверджує факт входження педагогічної науки в стадію людиноцентричних досліджень, що актуалізує парадигму ціннісно-психологічного аспекту педагогічної думки, яка тісно пов'язана із зазначеним людиноцентричним спрямуванням сучасної педагогіки.

Зазначене вище сприяє розвитку загальної деонтології, де проблеми лікарської справи розглядаються як в загально етичному, соціальному, історичному планах, так і у рамках специфічних особливостей конкретної клінічної дисципліни (хірургії, терапії, педіатрії тощо), що значно підвищує роль процесу професійної підготовки та перепідготовки медичних працівників у контексті вдосконалення їх *деонтологічної культури*.

У цьому процесі значно підвищується роль самовдосконалення медичного працівника, його особистісні спрямування, оскільки медичний фах (як і педагогічний) постає унікальним у тому сенсі, що у його сфері тісно інтегруються професійні і морально-особистісні якості. Відтак, перспективою подальших наукових розвідок вважаємо дослідження "індексу" професійної і моральної симетрії медичного працівника, тобто вивчення функціонального зв'язку між професійним і моральним аспектами медичної діяльності.

Література

1. Квасенко А.В. Психология больного / А.В. Квасенко, Ю.Г. Зубарев. – Л.: Медицина, 1980. – 184 с.
2. Лебединський М.С. Введение в медицинскую психологию / М.С. Лебединський, В.Н. Мясичев. – Л.: Медицина, 1966. – 430 с.
3. Нравственное воспитание медицинских работников / И.И. Крыжановская, И.А. Логвиненко, В.П. Топка, А.П. Черемисин. – К.: Здоров'я, 1983 – 96 с.
4. Об основах медицинской деонтологии / под ред. К.Т. Таджиева, В.И. Приписнова. – Душанбе: Ирфон, 1981 – 256 с.

5. Шатило В.Й. Ступенева медична освіта в Україні / В.Й. Шатило, І.Р. Махновська // Медсестринство. – 2008. – №2. – С. 9-12.

6. Шегедин М.Б. Майбутнє медсестринства як наукової спеціальності / М.Б. – Вып. 1 Шегедин // Магістр медсестринства. – 2008. – №1. – С. 32-33.

Круковская Ирина Николаевна – кандидат педагогических наук, доцент, заведующая кафедрой естественных и социально-гуманитарных дисциплин Житомирского института медсестринства
E-mail: alexvoz@ukr.net

ЭТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕДИЦИНСКИХ РАБОТНИКОВ

Аннотация. В статье анализируются профессиональные факторы этического аспекта деятельности медицинского работника, который играет выдающую роль в воспитании у молодежи культуры здорового образа жизни. В этом процессе значительно повышается роль самосовершенствования медицинского работника, его личностные устремления, поскольку медицинская специальность выступает уникальной в том смысле, что в ее сфере тесно интегрируются профессиональные и морально-личностные качества; поэтому перспективой дальнейших научных исследований предполагается исследование "индекса" профессиональной и моральной симметрии медицинского работника, то есть изучение функциональной связи между профессиональным и моральным аспектами медицинской деятельности.

Ключевые слова: этический аспект профессиональной деятельности медицинского работника, социально-медицинская сфера, развивающая среда, психолого-педагогические детерминанты, деонтология, деонтологическая культура.

Krukovska Irina – Candidate of Pedagogical Sciences, Docent, Head of the Department of Natural and Social Sciences and the Humanities of Zhytomyr Institute of Nursing
E-mail: alexvoz@ukr.net

ETHICAL PRINCIPLES OF PROFESSIONAL ACTIVITIES AND IMPROVING HEALTH WORKERS

Summary. The article focuses on the pedagogical factors of spiritually moral and deontological aspect of medic's professional activities playing a large role in upbringing in the young people the culture of healthy way of life. It is marked that social and medical sphere where the medics work appears to be for the children and young people a powerful developing environment, one of the most essential psychological and pedagogical determinants of forming the personality of a schoolboy, in whose structure the orientation at harmonious, healthy way of life takes the leading place. This process significantly increases the role of self-health care worker, his personal character, as the medical profession appears unique in the sense that it is closely integrated into the field of professional, moral and personal qualities, as the prospect of further scientific studies considered research "index" of professional and moral

symmetry health worker – the study of the functional link between the professional and ethical aspects of medical practice. It is indicated that nursing is a numerical link of health care services, which brings together about 500 thousand employees, so the role of mid-level health workers is an obvious and very important; so the efficient use of nursing staff contributes significantly to improving the quality, accessibility and efficiency of health care provision for the population, as well as the efficient use of resources in health care and disease prevention. Therefore, the formation of market relations in Ukraine and Health Reform under the Concept of Health of Ukraine's population requires high-quality educational content improvement as for its integration into the international system of differentiation activities of nurses according to new features due to the new socio-economic conditions.

Key words: *ethical aspects of professional activities of health care worker, social and medical field, developmental environment, psychological and pedagogical determinants, ethics, ethical culture.*

Bibliography

1. Kvasenko A.V. Psihologija bol'nogo / A.V. Kvasenko, Ju.G. Zubarev. – L.: Medicina, 1980. – 184 s.
2. Lebedins'kij M.S. Vvedenie v medicinskuju psihologiju / M.S. Lebedins'kij, V.N. Mjasishhev. – L.: Medicina, 1966. – 430 s.
3. Nравственное воспитание медицинских работников / I.I. Kryzhanovskaja, I.A. Logvinenko, V.P. Topka, A.P. Cheremisin. – K.: Zdorov'ja, 1983 – 96 s.
4. Ob osnovah medicinskoj deontologii / pod red. K.T. Tadzhieva, V.I. Pripisnova. – Dushanbe: Irfon, 1981 – 256 s.
5. Shatylo V.J. Stupeneva medychna osvita v Ukraini / V.J. Shatilo, I.R. Mahnovs'ka // Medsestrynstvo. – 2008. – №2. – S. 9-12.
6. Shegedyn M.B. Majbutne medsestrynstva jak naukovoї special'nosti / M.B. Shegedyn // Magistr medsestrynstva. – 2008. – № 1. – S. 32-33.

УДК 378.147

Литовченко Ірина Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

E-mail: irinalyt@mail.ru

ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

В умовах приєднання України до Болонського освітнього простору особливого значення набуває навчання англійської мови як мови міжнародного спілкування у вітчизняних вищих навчальних закладах. Звідси випливає необхідність застосування сучасних підходів до викладання іноземних мов, новітніх методів навчання, ефективних форм роботи зі студентами з метою підвищення їхнього рівня іншомовної компетентності та мотивації. Значна частина студентів українських ВНЗ вивчає англійську мову